

Tampereen Vähäjärven ranta- ja vesilinnusto sekä viitasammakot v. 2012

Osa Vähäjärven länsipään pienestä naurulokkikoloniasta. Samalla kohdalla osmankäämikössä esiintyy myös viitasammakko. Kuva © Pekka Rintamäki.

Tampereen kaupunki/Ympäristönsuojelu, kaupunkiympäristön kehittäminen

Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys/Pekka Rintamäki

Johdanto ja menetelmät

Tampereen Härmälässä sijaitsevalla Vähäjärvellä (ks. karttaliite, käyttö lupa nro 2012436) linnustolaskentoja on tehty vuosina 1995, 1996, 1997 ja 2012. Vähäjärven järviolueen koko on n. 240 x 120m (vesialueen pinta-ala n. 1,5 ha, märkine luhtareunustoineen n. 4,5 ha). Järven ranta-alueet ovat erilaista luhtaa ja puusto lehtipuuvaltaista. Järven pohjois- ja länsipuolen rannoilla on harvaa järviruovikkoa, joka on tiheämpää länsipäässä. Länsipäässä on myös osmankäämiä. Länsipäässä on rämettynyt (eri pajulajeja) suo/luhta-alue. Vesialueella esiintyy tavallisimpia vesikasvejamme.

Laskennat tehtiin pistelaskentana suotuisalla säällä 8.5., 17.5., 24.-25.5., 8.-9.6. ja 24.6. järven pohjois- ja eteläpuolelta, joista yhdessä on kattava näkyvyys pinta-alaltaan pienikokoiselle järvelle. Lisäksi järveä kiertävää pitkospuureittiä hyödynnettiin tarvittaessa. Laskentojen lisäksi aineiston täydennystä saatiin BirdLife Suomen Tiira-havaintojärjestelmästä. Taulukossa 1. on verrattu aikaisempien vuosien laskentojen tuloksia vuoden 2012 tuloksiin. Vuoden 1996 tulokset ovat satunnaisempaan havainnointiin perustuvia, joten siltä vuodelta otettiin vertailuun mukaan vain ne lajit, joista tietoa oli saatavilla. Tulokset ovat siten käyttökelpoisimpia vuosilta 1995, 1997 ja 2012.

Tampereen kaupungin luonnonsuojeluohjelmassa Härmälän Vähäjärvi on mukana ja se on ehdotettu rauhoitettavaksi luonnonsuojelulailla.

Tulokset ja lajikohtainen tarkastelu

Sinisorsa Tavin ja telkän ohella yksi yleisimmistä sorsalinnuistamme. Vuoden 1997 parimäärä yhdeksän vaikuttaa järven kokoon suhteutettuna suurelta.

Lapasorsa Lapasorsa on Vähäjärvellä ilmeisesti satunnainen pesimälaji. Lajia on havaittu vuosina 2006-2012 ainakin 2010 ja 2011 muuttoaikana.

Haapana Yksi pesintään viittaava havainto vuodelta 2010.

Tavi Tavin kanta on vaihdellut, vuonna 2012 Vähäjärvellä tulkittiin pesiväksi kolme paria.

Heinätavi Suuresti Suomessa harvinaistunut laji, joka lienee aina ollut tavallisimmista sorsistamme harvinaisin. Uhanalaisuusluokitus on vaarantunut (VU). Vuodelta 1997 on pesintään viittaava havainto.

Punasotka Lajin katsotaan uhanalaistuneen Suomessa, sillä se on vuoden 2010 uhanalaisluokituksen perusteella arvioitu vaarantuneeksi (VU). Vähäjärven kanta on laskentojen perusteella ollut yhdestä kolmeen pariin vuosina 1995-2012.

Tukkasotka Myös tukkasotkan uhanalaisuus on luokiteltu vaarantuneeksi (VU) ja siten sen katsotaan taantuneen Suomessa. Laji on laskentojen perusteella pesinyt Vähäjärvellä yhden parin voimin. Vuonna 2012 lajia ei havaittu kuin muuttoaikana.

Telkkä Vuosivaihteluja lukuun ottamatta telkkä on vakiintunut pesimälajiksi järvelle.

Mustakurkku-uikku Vuodelta 2012 on yksi havainto (30.4.) ei-pesivästä yksilöstä. Periaatteessa Vähäjärvi soveltuisi lajille pesimäalueeksi ja lajin tiedetäänkin pesineen järvellä aikaisemmin. Mustakurkku-uikku on luokiteltu vaarantuneeksi (VU).

Silkkiuikku Vuodelta 1996 on yksi pesintään viittaava havainto. Silkkiuikku suosii selkävesien ruovikkoisia lahtia ja lahdelmia. Vähäjärvi ei sovellu lajin optimaaliseksi elinympäristöksi.

Liejukana Suomessa liejukana pesii Euroopan alueella pohjoisrajoillaan. Laji on havaittu vuosina 2006-2012 Vähäjärvellä kolmena vuonna ja saattaa kuulua järven säännölliseen pesimälajistoon. Vuonna 2012 liejukanaa ei havaittu. Liejukana on luokiteltu vaarantuneeksi (VU).

Nokikana Nokikanan vuosivaihtelut samallakin pesimäjärvellä ovat havaittavan suuria. Vähäjärvi soveltuu hyvin lajin pesimäympäristöksi ja laskentojen perusteella parhaimmillaan pesiviä pareja on ollut kolme (1997). Vuonna 2012 nokikanaa ei havaittu muuttoaikanaan. Viimeksi nokikana on havaittu Vähäjärvellä pesimäaikaan vuonna 2010.

Naurulokki Viimeisen (2010) uhanalaisuusluokituksen perusteella naurulokki on silmälläpidettävä (NT) laji. Vähäjärven naurulokkien parimäärissä on ollut huomattavaa vaihtelua. Naurulokkikolonioiden häviäminen tai ilmaantuminen on katsottu olevan seurausta veden korkeuden säännöstelystä ja muusta ihmisperäisestä toiminnasta, joka vähentää lajin pesintämahdollisuuksia. Vähäjärven kohdalla naurulokin niukkenemisen syy näyttäisi olevan se, että järven länsipäässä oleva luhta on pensoittunut epäsuotuisaksi

naurulokin pesiä. Pajuston poistaminen luultavasti lisääisi kolonian kokoa. Laskentavuosien lisäksi vuodelta 2010 on tieto 20 aikuisesta ja 20 poikasesta.

*Naurulokkeja on pesinyt Vähäjärvellä parhaimmillaan 800-900 paria.
Kuva © Harri Laurila.*

Pikkutikka Pikkutikka pesinee säännöllisesti Vähäjärven lajille suotuisissa rantametsiköissä.

Satakieli Tavataan käytännössä joka vuosi. Vuonna 2010 havaittiin jopa viisi laulavaa koirasta.

Pikkusieppo Yksi havainto. 12.5.2010 naaraspukuisesta linnusta. Pikkusieppo on yleistynyt Pirkanmaalla, mutta Vähäjärven ympärysmetsät eivät ole lajille suotuisimpia.

Ruokokerttunen Useampana vuotena useampi pari, mutta vuonna 2012 ei lajia havaittu.

Pajusirkku Vakiintunut laji, laulavien koiraiden määrä vaihtelee jonkin verran vuosittain.

Taulukko 1. Pesiviksi arvioitujen parien määrät Tampereen Härmälän Vähäjärvellä 1995-2012

Laji	1995	1996	1997	2012
Sinisorsa	2	Ei tietoa	9	2
Lapasorsa	2	Ei tietoa	0	0
Tavi	1	1	0	3
Heinätavi	0	Ei tietoa	1	0
Punasotka	2	Ei tietoa	3	1
Tukkasotka	1	1	1	0
Telkkä	1	Ei tietoa	3	3
Silkkuiikku	0	1	0	0

Nokikana	1	Ei tietoa	3	0
Naurulokki	300	300	800-900	40
Pikkutikka	Ei tietoa	Ei tietoa	Ei tietoa	1
Satakieli	Ei tietoa	Ei tietoa	Ei tietoa	1
Ruokokerttunen	3	Ei tietoa	5	0
Pajusirkku	4	Ei tietoa	5	2

Vähäjärven muutonaikainen merkitys

Lajikohtaisessa osioissa on jo mainittu muutonaikaisia havaintoja. Erityistä muutonaikaista merkitystä Vähäjärvellä ei ole. Vuosina 2006-2012 järvellä tai sen lähiympäristössä on tavattu viitakerttunen, tiklejä ja pikkuvarpusia, jotka eivät ole suoranaisesti riippuvaisia järvestä. Vuodelta 2011 (30.5.) on havainto Pirkanmaalla harvinaisesta muuttolajista vesipääskystä ja järvellä on alkusyksyisin havaittu myös muutamia yksittäisiä harmaahaikaroita.

Viitasammakko

Jo vuodelta 2010 oli tiedossa, että viitasammakkoa esiintyy järven länsipäässä osmankäämi-järviruokoluhdalla. Vuonna 2012 paikalla soidinsi ainakin viisi koirasta. Tarkempi laskenta oli mahdotonta naurulokkikolonian melun takia.

Tiivistelmä

Oleellisin muutos Vähäjärvellä on naurulokkikolonian kutistuminen, joka mitä ilmeisimmin johtuu länsiosan luhta-alueen pensoittumisesta. Harvalukuisempien sorsalintujen kannat ovat aina olleet järvellä, niin pieniä, että parimäärien muutokset saattavat johtua vuosivaihteluista. Joka tapauksessa Vähäjärvi on Tampereen vähistä ns. lintujärvistä suojelun arvoinen.

Varsinaisia uhkia järven linnuston säilymiselle ei ole.

Liitekartta (käyttölupa nro 2012436)